

PRIHODI

Osobni proračun čine svi vaši **prihodi** i **rashodi** (troškovi).

Pri planiranju osobnog proračuna cilj je: **PRIHODI > RASHODI**

Prihodi su prvi korak prema samostalnosti. Bez obzira na to je li riječ o privremenom poslu, redovitoj plaći, džeparcu ili novčanim nagradama, svojim prihodima možete ispuniti vlastite ciljeve. Prihodi su sav novac koji ste zaradili ili dobili, a koji se može koristiti za kupnju i plaćanja. Izvori prihoda uključuju: plaće, mirovine, napojnice, novčane poklone, stipendije, povrat od štednje i ulaganja (dividende, kamate na štednju i dr.), doplatke (npr. dječji doplatka), naknade (npr. naknada za nezaposlene), najamnine i drugo (dnevnice, alimentacija itd.). **Najčešći izvor** prihoda su **plaće i mirovine**. Onima s niskim primanjima država kroz sustav socijalne skrbi isplaćuje doplatke i naknade. Prihodi se mogu isplatiti u raznim valutama (kune, euri, dolari i dr.) ovisno o tome ostvaruju li se u zemlji ili inozemstvu. Mogu biti oporezivi ili neoporezivi.

PLAĆA je iznos novca koji primete za svoj rad.

Postoji bruto plaća i neto plaća. Neto plaća je novac koji od poslodavca dobivate na svoj tekući račun. To nije iznos/cijena vašeg rada. To je iznos koji dobijete kada se od bruto plaće odbiju svi porezi, prirezi i doprinosi koji odlaze državi i vašem gradu.

Moguće je da vam se smanji plaća ili da dobijete otkaz. U tom je slučaju važno da imate fond štednje za „crne dane“ i u njemu iznos dovoljan za plaćanje prosječnih mjesečnih troškova za šest mjeseci.

Bruto 1	700,00		
Mirovinsko I. stup	700,00	15,00%	105,00
Mirovinsko II. stup	700,00	5,00%	35,00
Dohodak			560,00
Osobni odbitak			530,90
Porezna osnovica			29,10
Porez po stopi 20%	29,10	20,00%	5,82
Porez po stopi 30%	0,00	30,00%	0,00
Ukupno porez			5,82
Prirez	5,82	13,00%	0,76
Ukupno porez i prirez			6,58
Neto			553,42

Slika 1. Računanje neto plaće

MIROVINA

Mirovina je naknada koju primaju građani za svoj minuli rad (tijekom radnog vijeka).

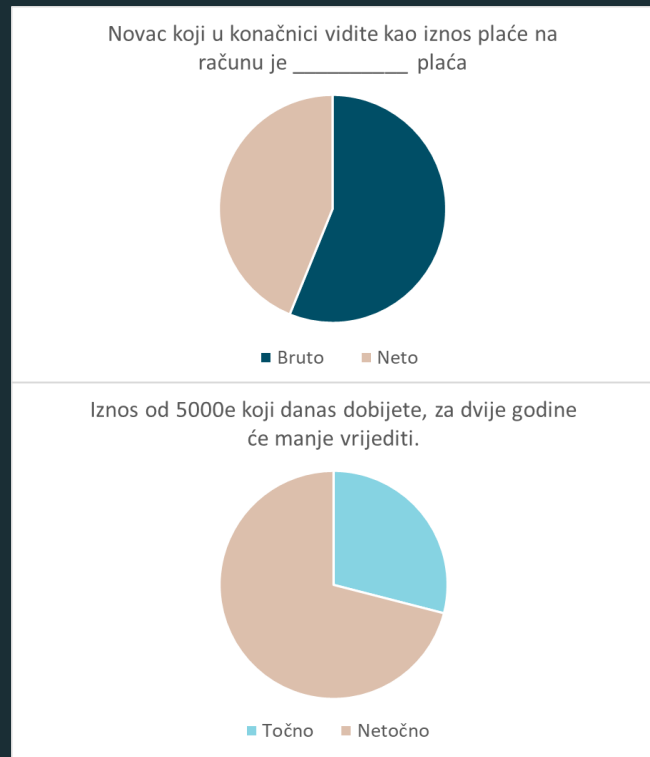
Sustav mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj organiziran je tako da postoji obvezno i dobrovoljno mirovinsko osiguranje. U obvezni mirovinski fond obvezni ste ulagati za svoju mirovinu čim se zaposlite. Osim toga, možete samostalno ulagati i u dobrovoljni mirovinski fond kako biste imali veću mirovinu. Hrvatske su mirovine najniže u Europskoj uniji, a u budućnosti će biti još manje ako ne počnemo na vrijeme dodatno štedjeti.

Počnite samostalno izdvajati novac za mirovinu već s prvim zaposlenjem, a ako možete i prije. To se zove dobrovoljna mirovinska štednja jer nije obvezna, ali je preporučljiva. Naime, već i s malim, ali redovitim početnim iznosima štednje, u dugom roku imat ćete pristojan iznos za starost.

Prihodi se mogu ostvariti: isplatom u gotovini, isplatom na bankovni račun, isplatom u naravi (npr. bon za ručak ili službeni automobil)

Ulaganje je novac koji ste uložili očekujući zaradu u budućnosti kako biste imali više od iznosa novca koji ste početno uložili.

Štednja uobičajeno prethodi ulaganju. Naime, da biste mogli uložiti novac, prvo ga morate imati, makar se radilo i o malim iznosima. (U protivnom, ulaganje u, primjerice, dionice pozajmljenim novcem može biti vrlo rizično.) Budite pažljivi pri odluci o ulaganju: ulaganja koja vam nude veću zaradu obično su i rizičnija.

Ulaganja u državne obveznice, obvezničke investicijske fondove ili životno osiguranje predstavljaju **niskorizična ulaganja**. Međutim, ona donose i manju zaradu od rizičnijih ulaganja kao što su ulaganja u dioničke investicijske fondove ili dionice. Bilo koja vrsta ulaganja dugoročno je korisna, jer se vrijednost novca svakodnevno mijenja (primjerice današnja vrijednost 100 eura će kroz par godina biti manja (inflacija).

Dionice (Vlasnički vrijednosni papir koji predstavlja udio u vlasništvu poduzeća) možete kupovati tek kada ste punoljetni i steknete poslovnu sposobnost za ulaganje na burzi.

KARTICE

Postoje **debitne, kreditne i prepaid kartice**.

Debitne kartice	Kreditne kartice
„Kupuj sada, plati odmah.“ Plaćanje se potvrđuje PIN-om (tajni osobni broj korisnika bankovne kartice). Povlači novac izravno s tekućeg računa.	„Kupuj sada, plati kasnije.“ Kupnju financira osoba sa ulogom kreditora, a korisnik kartice ostaje u dugu otplate

Kao suvremeni načini plaćanja, svakako je najpoznatije **beskontaktno plaćanje** (jednostavnim prislanjanjem kartice na POS-uređaj i unosom PIN-a) Za takva plaćanja u inozemstvu postoji pogodnost automatske zamjene valuta. Međutim prilikom plaćanja putem interneta za pošiljke izvan država članica EU i vrijednosti iznad 22 eura plaća se carina i PDV.

Postoji razlika između **charge** i **revolving** kartice. Revolving kartica omogućuje korisniku da mjesečno otplaćuje troškove kartice minimalno u visini određenog postotka, dok charge omogućuje odgodu plaćanja (što se potroši u jednom mjesecu, odmah se otplaćuje u sljedećem mjesecu) Većina revolving, charge i debitnih kartica ima mogućnost obročne otplate (6, 12, 24 mj.). **Prepaid kartice** zahtijevaju osigurano pokrivenje vlastita novca u trenutku plaćanja. Kod prepaid kartica ne može se otići u minus, nema članarine, niti naknade. Omogućuju izravno plaćanje bez gotovine, praćenje svojih troškova, podizanje gotovine plaćanje putem interneta i sl.

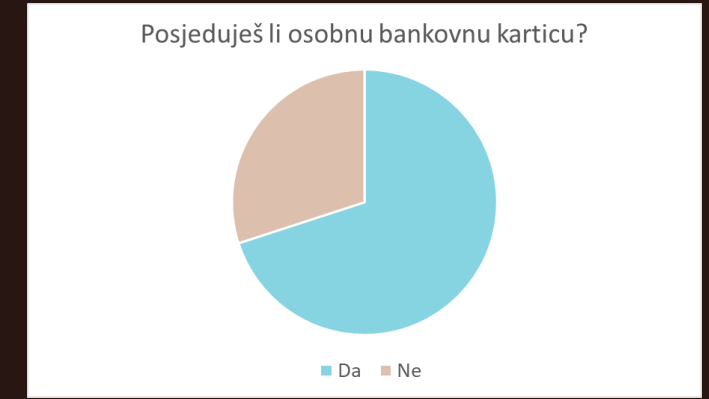
Elektroničko i mobilno bankarstvo :

- pristup bankovnom računu preko mobitela
- potrebna je aplikacija korisničke banke te kod za aktivaciju
- nudi usluge poput pregleda stanja i prometa računa, prijenos novca, zadavanje naloga za plaćanje, kupnju i dr.

Kako do kartice – osoba kod izdavatelja kartice (banka) ispunjava pristupnicu koja sadrži:

- osobne podatke
- podatke o zaposlenju
- financijske podatke (npr. iznos neto plaće, mirovine i sl.)

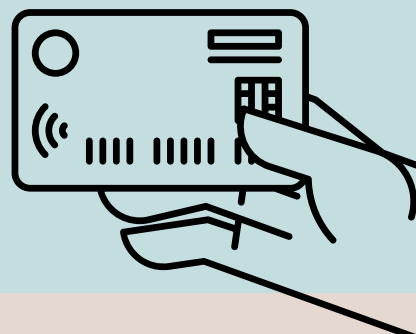
Maloletna osoba može biti isključivo korisnik kartice (izdavanje dodatne kartice traži skrbnik/roditelj kao korisnik osnovne kartice)

ZANIMLJIVOSTI

- Plastične kartice imaju nekoliko prethodnika, npr. **početkom 20. stoljeća** velike robne kuće izdavale su **metalne žetone** svojim kupcima
- **prve kreditne kartice** u **SSSR-u** pojavile su se **1969.**, u lancu trgovina "Birch" počeo je prihvaćati kartice kluba Diners Club
- Banka Amerike nakon uspjeha kreditnih kartica ponudila je suradnju drugim bankama, ali niti jedna institucija nije pokušala na svoje kartice napisati ime natjecatelja.
- Tako je postojala jedinstvena marka **VISA - platni sustav** koji i dalje vodi na tržištu po broju transakcija

- Iako smo navikli na plastične kartice, neke banke dijele i **metalne**. Npr. N26, internetska banka u inozemstvu, nudi klijentima premium bankarstva karticu izrađenu od **18 grama nehrđajućeg čelika**, u tri različite metalik nijanse
- Neke financijske institucije omogućit će vam da stavite **fotografiju** po vašem izboru na svoju debitnu karticu. Npr. Bank of America prikazuje primjer stavljanja slike Furbabyja na njihovu debitnu karticu

FINANCIJSKA PISMENOST

GIMNAZIJA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA ZABOK

RASHODI

Rashodi su svi troškovi i obveze koji smo dužni platiti, na primjer; troškovi prehrane, stanovanja, odjeće, prijevoza, obrazovanja...

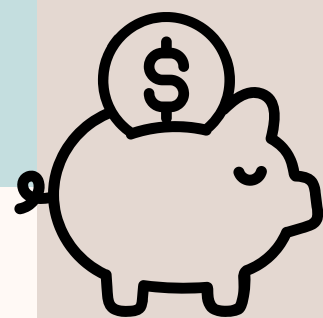
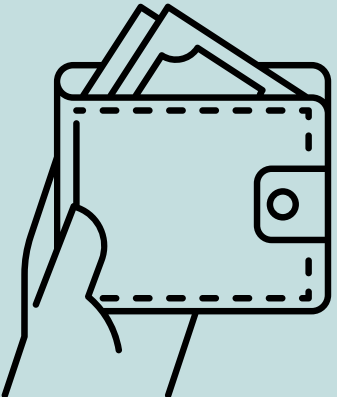
Kako ostvariti proračun:

1. Popišite sve svoje troškove
2. Preispitajte vlastite troškove i odredite prioritete
3. Ne zaboravite štedjeti

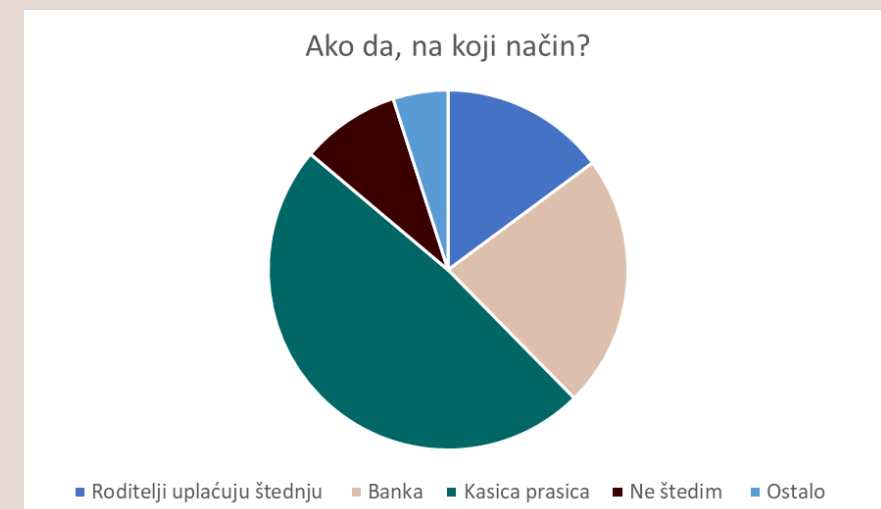
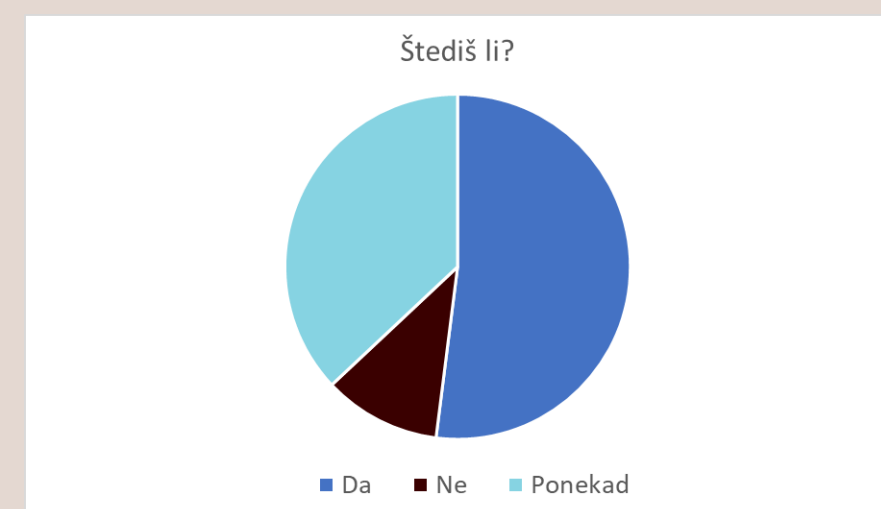
Štednja: pozitivna razlika između prihoda i rashoda (prihodi veći od rashoda)

Potrošnja je korištenje prihoda za nabavu dobara i usluga, razlikujemo nužnu i luksuznu potrošnju.

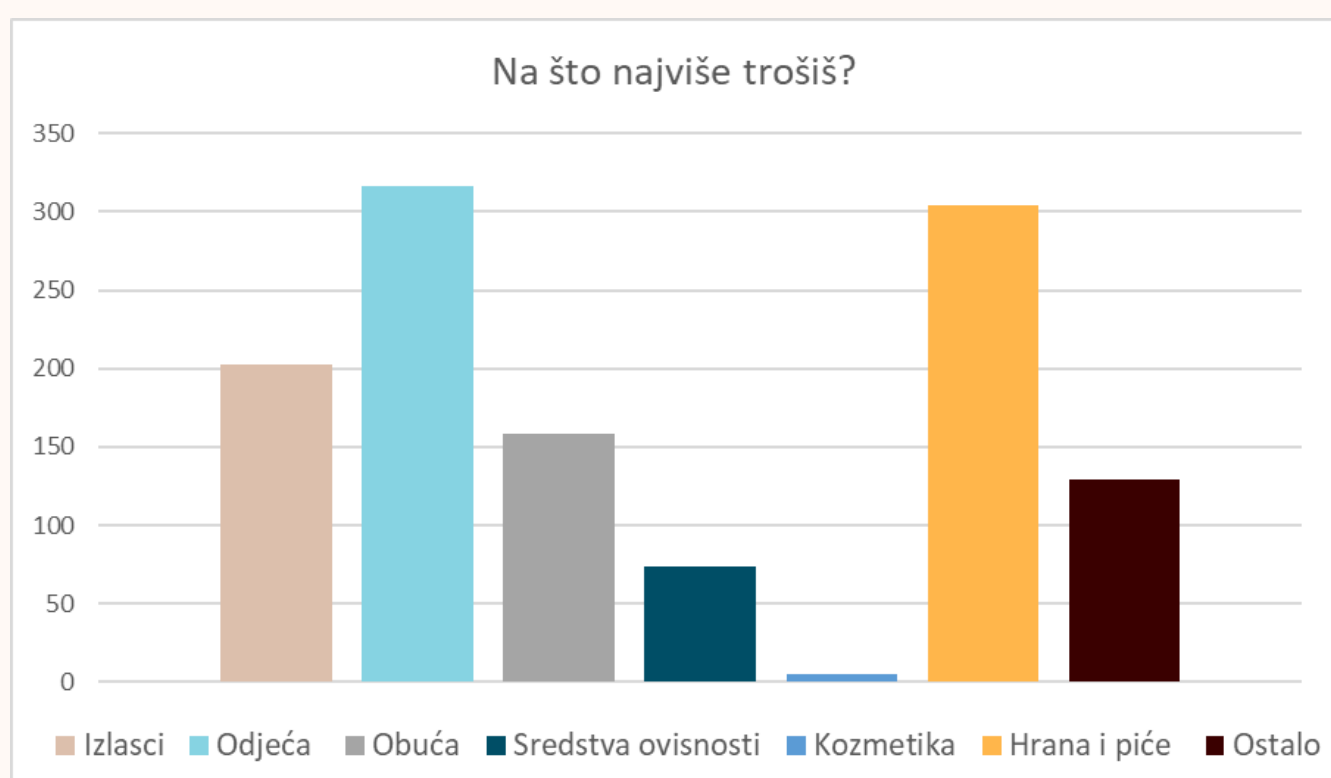
- a) Nužna potrošnja – osnovne potrebe
 - b) Luksuzna potrošnja – na troškove koji nisu nužni
- Rashodi – svi troškovi i obveze koji smo dužni platiti

ŠTEDNJA

Na što učenici najviše troše?

*svi grafovi na ovom plakatu su analiza podatka ankete provedene među učenicima Krapinsko-zagorske županije (anketu su proveli i podatke analizirali učenici ŠiZ-a Gimnazija AG Matoša, Zabok).

Postoje dvije vrste troškova, nužni i oni koji nisu nužni. Često se nađemo u dilemi ne razlikovanja ovih vrsta troškova zbog naših želja i stvarnih potreba (npr. nove tenisice i hrana). Kako bismo mogli razlikovati ove dvije vrste troška možemo pratiti na što mi trošimo naš novac i pitati se je li nam to nužno potrebno. Upravlja te li pametno svojim novcem, imat ćete višak novca i sigurniju financijsku budućnost. Ne planirati osobne financije znači planirati gubitak, zato počnite s planiranjem osobnog proračuna što prije! Osobni proračun možete raditi za kraća razdoblja (mjesečno) ili za duži rok (polugodišnje, godišnje). Preporučujemo mjesečni proračun, ali ne zaboravite godišnje troškove!

Ponekada se može dogoditi neka izvanredna situacija te se ispostavi da smo na kraju mjeseca u minusu. Ovaj problem možemo riješiti na više načina, pronaći dodani posao ili više i konstantno štediti. **Štednja** je zapravo odgoda današnje potrošnje, odnosno pozitivna razlika između prihoda i rashoda (prihodi veći od rashoda) - još poznat kao "fond za crne dane". Iznos nije bitan jer se na kraju uvijek nađemo u plusu. Dugovi su ne naplaćeni iznosi koji se trebaju platiti u zadanom roku. Nastaje nakon pozajmljivanja, npr. pozajmljivanje od banke - kredit po određenoj cijeni - kamate.